

The Seed that Sprouted the סידור

The סידור represents a book whose pages are an accumulation of contributions from many generations. It is possible to peel away the many layers and find the seed that sprouted into the modern day סידור.

סמיכת גאולה לתפלה

Any discussion concerning the birth of the סידור must begin with the rule of סמיכת גאולה לתפלה. That is the rule that places the recital of קריאת שמע just before the recital of שמונה עשרה. Absent that rule, we would have not concluded on our own that קריאת שמע needs to be recited just before שמונה עשרה. In fact, we would have concluded from the משניות and the גמרא that provide the rules governing the recital of קריאת שמע and the rules governing the recital of שמונה עשרה that these two prayers should not be recited one after the other:

Concerning the earliest and latest time to recite קריאת שמע:

מסכת ברכות פרק א' משנה ב' – מאימתי קורין את שמע בשחרית. משיכיר בין תכלת ללבן. רבי אליעזר אומר בין תכלת לכרתי. וגומרה עד הנץ החמה. רבי יהושע אומר עד שלש שעות. שכן דרך בני מלכים לעמוד בשלש שעות. הקורא מכאן ואילך לא הפסיד. כאדם הקורא בתורה:

Concerning the earliest and latest time to recite שמונה עשרה:

משנה מסכת ברכות פרק ד' משנה א' – תפלת השחר עד חצות רבי יהודה אומר עד ארבע שעות תפלת המנחה עד הערב רבי יהודה אומר עד פלג המנחה תפלת הערב אין לה קבע ושל מוספין כל היום רבי יהודה אומר עד שבע שעות: תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כו' עמ' א' – משנה/. תפלת השחר עד חצות, רבי יהודה אומר: עד ארבע שעות. תפלת המנחה עד הערב; רבי יהודה אומר עד פלג המנחה. תפלת הערב אין לה קבע; ושל מוספין כל היום, (רבי יהודה אומר: עד שבע שעות). גמרא. ורמינהו: מצותה עם הנץ החמה, כדי שיסמוך גאולה לתפלה ונמצא מתפלל ביום! – כי תניא ההיא – לותיקין, דאמר רבי יוחנן: ותיקין היו גומרים אותה עם הנץ החמה.

We learn from these משניות that the earliest time to recite קריאת שמע is about one hour earlier than the earliest time to recite שמונה עשרה. Someone who wants to fulfill the מצוה of קריאת שמע at its earliest time would recite קריאת שמע at the time that a person can tell the difference between the color blue and the color white. He would then wait about an hour until הנץ החמה and would then recite שמונה עשרה.

A further rule that would lead one to believe that חז"ל never intended that שמונה עשרה and קריאת שמע be recited one after the other is the rule that governs the obligation of women, children and servants to recite שמונה עשרה and קריאת שמע.

משנה מסכת ברכות פרק ג' משנה ג' – נשים ועבדים וקטנים פטורין מקריאת שמע ומן התפילין וחייבין בתפלה ובמוזזה ובברכת המזון.

Women, children and servants are obligated to recite שמונה עשרה but not קריאת שמע. If חז"ל planned that those prayers be recited one after the other, why are women, children and servants obligated to recite שמונה עשרה but not קריאת שמע.

Further support for the conclusion that חז"ל did not expect that the two prayers would be recited one after the other can be seen from the following:

משנה מסכת ברכות פרק ב' – משנה ד' – האומנין קורין בראש האילן או בראש הנדבך. מה שאינן רשאים לעשות כן בתפלה:

If חז"ל expected that שמונה עשרה would immediately follow קריאת שמע, why did חז"ל not require the workers to come down from the trees for the recital of קריאת שמע? If חז"ל expected the workers to proceed to recite שמונה עשרה after reciting קריאת שמע then having the workers come down from the trees immediately after finishing קריאת שמע but before שמונה עשרה would be a הפסק between תפלה and שמונה עשרה. It is evident that when this משנה was authored חז"ל expected that the workers would recite קריאת שמע at its earliest time, continue working for about an hour and then come down when the earliest time to recite שמונה עשרה arrived.

That חז"ל expected a break of about an hour between when קריאת שמע is recited and when שמונה עשרה is recited can be seen from the following:

פרק ה' – משנה א' – אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש. חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללים כדי שיכוננו את לבם למקום.

Notice that the משנה specifically speaks of waiting an hour before תפלה and does not concern itself with waiting an hour before reciting קריאת שמע and תפלה.

There is evidence that חז"ל were concerned about the activities that a person undertakes during that hour. חז"ל *inter alia* cautioned not to hold court during the time that precedes the recital of שמונה עשרה:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לא' עמ' א' – תנו רבנן: אין עומדין להתפלל לא מתוך דין, ולא מתוך דבר הלכה, אלא מתוך הלכה פסוקה.

In the following גמרא חז"ל express a preference that we perform a מצוה just before

להבין את התפלה

reciting קריאת מצוה of שמונה עשרה. This suggestion may have laid the basis to fulfill the מצוה of שמע just before תפלה:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לא' עמ' א'—תנו רבנן: אין עומדין להתפלל לא מתוך עצבות, ולא מתוך עצלות, ולא מתוך שחוק, ולא מתוך שיחה, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך שמחה של מצוה.

The following from the תלמוד ירושלמי reflects one of the first steps that חז"ל took toward instituting the rule of סמיכת גאולה לתפלה. The excerpt demonstrates that the practice began of filling the hour with the מצוה of לימוד תורה:

תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק א' דף ג' טור א' /ה"ב—תני אמר רבי יודה מעשה שהייתי מהלך בדרך אחרי רבי אלעזר בן עזריה ואחרי רבי עקיבה והיו עסוקין במצות והגיע עונת קרית שמע והייתי סבור שמא נתייאשו מקרית שמע וקריתי ושניתי ואחר כך התחילו הם וכבר היתה החמה על ראשי ההרים עד הנץ החמה.

The move forward continued with קריאת שמע becoming the vehicle by which לימוד תורה was performed. The תלמוד ירושלמי relates that a practice began to recite קריאת שמע at its correct time and to then repeat קריאת שמע just before שמונה עשרה as a form of learning:

תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק ד' דף ז' טור ב' /ה"א—רבי יסא מצלי בתלת שעין רבי חייא בר ווא מצלי בתלת שעין ר' ברכיה חמוניה קרי קרית שמע ומצלי בתר תלת שעין. והא תנינן הקור' מיכן ואילך לא הפסיד כאדם שהוא קורא בתורה? נימר כבר קיבל מלכו' שמים בעונתה.

Documentary evidence supporting the argument that חז"ל did not plan that קריאת שמע would be recited just before שמונה עשרה comes from a fragment of Geniza material containing an early version of שמונה עשרה according to מנהג ארץ ישראל that Professor Uri Ehrlich of Ben Gurion University in Beer-Sheva uncovered. He published what he found in the journal קבץ על יד, volume 18. The fragment reveals that a series of פסוקים and the last chapter of תהילים were recited just before שמונה עשרה. What we may be looking at is an early version of פסוקי דזמרה. If in fact the פסוקים that were recited just before שמונה עשרה represent an early version of פסוקי דזמרה, the fragment proves that at one time פסוקי דזמרה were recited just before שמונה עשרה and after קריאת שמע was recited. At a minimum, the fragment is further evidence that תורה learning would take place just before the recital of שמונה עשרה. Here is a copy of Professor Ehrlich discovery:

תכון תפילתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב (תהלים קמא, ב');

ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראנו (תהלים כ', י');;

עשה עמי אות לטובה ויראו שנאי ויבשו כי אתה ה' עזרתני ונחמתני (תהלים פו', יז');

והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד (זכריה יד', ט');

לה' הישועה על עמך ברכתך סלה (תהלים ג', ט');

ברוך ה' לעולם אמן ואמן (תהלים פט', נג');

ברוך ה' מציון שכן ירושלם הללו י-ה (תהלים קלה, כא).

הללו י-ה הללו א-ל בקדשו הללוהו ברקיע עזו. הללוהו בגבורתיו הללוהו כרב גדלו. הללוהו בתקע שופר הללוהו בנבל וכנור. הללוהו בתף ומחול הללוהו במנים ועוגב. הללוהו בצלצלי שמע הללוהו בצלצלי תרועה. כל הנשמה תהלל י-ה הללוי-ה. (תהלים קנ');

הרחמן הוא ירחם עלינו וישמע ויענה בקול תפלתינו ובקול תפלת תחנת עמו ישראל ויעתר לנו בתפלתינו ברחמים וברצון מלפניו ואמרו אמן. עמדו לתפלה. תפלתינו תקבל ברצון.

כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקינו (דברים לב', ג');

אד-ני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך (תהלים פרק נא' יז');

ברוך אתה ה', אלקינו ואלקי אבותינו, אלקי אברהם, אלקי יצחק, ואלקי יעקב, הא-ל הגדול

הגבור והנורא א-ל עליון קונה שמים וארץ מגיננו ומגן אבותינו מבטיחנו בכל דור ודור לא יבושו לעולם קוידך. ברוך אתה ה' מגן אברהם.

אתה גיבור ואין כמוך חזק ואין זולתיך משיב הרוח ומוריד הגשם מכלכל היים בחסד ומחיה מתים ורב להושיע. ברוך אתה ה' מחיה המתים.

קדוש אתה ונורא שמך ואין אלו-ה מבלעדיך. ברוך אתה ה' הא-ל הקדוש.

חנינו אבינו דיעה מאתך בינה והשכל מתורתך. ברוך אתה ה' חונן הדעת.

השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם. ברוך אתה ה' רוצה בתשובה.

סלח לנו אבינו כי חטאנו מחול לנו והעבר על פשעינו כי רבים... רחמך. ברוך אתה ה' המרבה לסלות.

ראה בעניינו וריבה ריבנו וגאלינו מהרה למען שמך. ברוך אתה ה' גואל ישראל.

רפאינו ה' אלוקינו ממכאוב ליבנו ויגון ואנחה ודבר העבר ממנו הח... ברוך אתה ה' רופא

להביץ את התפלה

חולי עמו ישראל.

ברך עלינו ה' אלוקינו את השנה הזאת לטובה ולברכה בכל מיני תבואתה ותן גשם ברצון על פני האדמה ושבע את כל העולם מברכותיך ותן ברכה במעשה ידינו. ברוך אתה ה' מברך השנים.

תקע בשופר גדול לחרותינו ושא נס לקבוצינו. ברוך אתה ה' מקבץ נדחי עמו ישראל. השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחלה ומלוך עלינו אתה לבדך. ברוך אתה ה' אוהב המשפט.

למשומדים אל תהי תקוה אם לא ישובו לתורתך הנצרים והמינים כרגע יאבדו וימחו מספר החיים ועם צדיקים אל יכתבו. ברוך אתה ה' מכניע זדים.

על הצדיקים ועל החסידים יהמו רחמיך ועל גרי הצדק אשר הם בטחו בך תן חלקינו עמהם ועם עושי רצונך. ברוך אתה ה' משען ומבטח לצדיקים.

רחם ה' אלקינו ברחמיך הרבים עלינו ועל ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודיך ועל מלכות בן דויד משיחך ועל היכלך ועל מקדשך ועל מעונך. ברוך אתה ה' אלקי דויד בונה ירושלים.

שמע ה' אלקינו קול תפלתינו חוס ורחם עלינו כי א-ל חנון ורחום אתה לבדך נקראתה. ברוך אתה ה' שומע תפלה

רצה ה' אלקינו ושכון בציון מהרה יעבדוך עבדיך ובירושלים נשתחוה לך. ברוך אתה ה' שאותך לבדך נעבד.

מודים אנחנו לך אתה הוא ה' אלקינו ואלקי אבותינו על כל הטובות החסד והרחמים שגמלתנו ושעשית עמנו ועם אבותינו מלפנינו אם אמרנו מטה רגלינו חסדך ה' יסעדינו. ברוך אתה ה' הטוב לך להודות.

ברכינו אלקינו ושמרנו וחנינו ושלומיך שים עלינו וסוכת שלומך פרום עלינו. ברוך אתה ה' מעון הברכות.

שמונה עשרה פסוקים that were recited before שמונה עשרה represent פסוקי דזמרה. Let us look at the words used by the גמרא to describe what is recited in preparation to recite שמונה עשרה:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיח' עמ' ב' – אמר רבי יוסי: יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום. איני? והאמר מר: הקורא הלל בכל יום – הרי זה מחרף ומגדף! – כי קאמרינן – בפסוקי דזמרא.

If the form of פסוקי דזמרה was the same at the time of רבי יוסי as it is today then why did the גמרא choose the word: פסוקי and not פרקי? Now that scholars have discovered a manuscript which shows that at one time miscellaneous פסוקים and the final chapter of תהילים were recited before שמונה עשרה we understand the decision to call the group פסוקי דזמרה and not פרקי דזמרה. Simply put, at the time of רבי יוסי, פסוקי דזמרה consisted only of פסוקים and at most one פרק, the last פרק of תהילים. This is consistent with what רבי יוסי said: יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום. The only full chapter of תהילים that was recited before שמונה עשרה was the last chapter of תהילים. This is further consistent with the fact that פסוקי דזמרה was meant to be preparation for שמונה עשרה, not קריאת שמע. We can conclude that at first פסוקי דזמרה was recited during the hour between the time when קריאת שמע was recited and שמונה עשרה was recited. Only after the rule of לתפלה גאולה סמיכת was accepted did פסוקי דזמרה move from just before שמונה עשרה to just before קריאת שמע וברכותיה.

When did the rule of לתפלה גאולה סמיכת first become articulated? The rule is expressed by רבי יוחנן who was among the first אמוראים in ארץ ישראל. He lived about 150 years after רבן גמליאל and his בית דין put שמונה עשרה into its final form.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ד' ע"ב – אמר ר' קורא קריאת שמע ומתפלל. מסייע ליה לרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן: איזהו בן העולם הבא? – זה הסומך גאולה לתפלה של ערבית.

The basis for the rule of לתפלה גאולה סמיכת is explained as follows in the תלמוד ירושלמי:

תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק א' דף ב' טור ד' /ה"א' – והא תני אין אומר דברים אחר אמת ויציב פתר לה באמת ויציב של שחרית דמר ר' זעירא בשם ר' אבא בר ירמיה שלש תכיפות הן; תכף לסמיכה שחיטה; תכף לנטילת ידיים ברכה; תכף לגאולה תפילה. תכף לסמיכה שחיטה, וסמך ושחט. תכף לנטילת ידיים ברכה, שאו ידיכם קדש וברכו את ה'. אמר רבי תכף לגאולה תפילה, יהיו לרצון אמרי פי, מה כתיב בתריה? יענך ה' ביום צרה. יוסי בי רבי בון כל מי שהוא תוכף לסמיכה אין פסול נוגע באותו קרבן; וכל מי שהוא תוכף לנטילת ידיים ברכה אין השטן מקטרג באותה סעודה; וכל מי שהוא תוכף גאולה לתפילה אין השטן מקטרג באותו היום.

The rule of לתפלה גאולה סמיכת dramatically changed the prayer service. Initially the order of the service was קריאת שמע, break, פסוקי דזמרה and then שמונה עשרה. The

1. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ד' ע"ב provides that ברכות השחר are recited as a person performed each act, not as part of the prayer service.

להבין את התפלה

rule of סמיכת גאולה לתפלה caused the order to become פסוקי דזמרה, קריאת שמע, and then שמונה עשרה with the prayers being recited consecutively without a break. More importantly, the earliest time to recite קריאת שמע was moved from the time when a person can distinguish between the colors white and blue to just before הניץ החמה. Why was such a dramatic change instituted? One can only speculate. רבי יוחנן lived after the last of the Jewish revolts against the Romans was brutally quashed. בר כוכבא represented the last hope Jews had for the coming of the משיח and the rebuilding of the בית המקדש. רבי יוחנן may have recognized that Judaism needed to have the synagogue take on a much greater role in Jewish life. Having people rise about an hour before sunrise to be among the first to recite קריאת שמע and to then have them wait an hour before reciting שמונה עשרה may not have been a workable model at that stage of Jewish history. רבי יוחנן may have concluded that the service needed to be consolidated in order to have people recite both קריאת שמע and שמונה עשרה. Since reciting קריאת שמע was already its own independent מצוה and also fulfilled the מצוה of לימוד תורה, it represented the perfect prayer to precede שמונה עשרה.